

Konkurranssevne, lønnsdannelse og kronkurs

Konkurranssevne, lønnsdannelse og kronkurs

Innstilling fra Ekspertutvalget for
konkurransesatt sektor

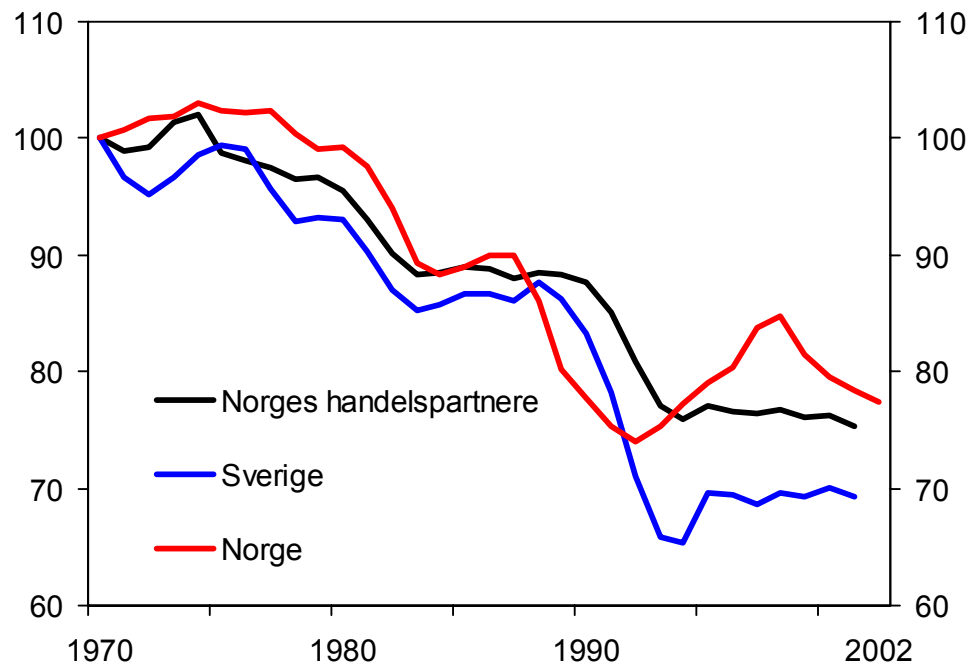
9. april 2003

Utvalgets mandat – skal vurdere:

- Konsekvenser av retningslinjene for finans- og pengepolitikken for lønnsdannelsen
- Utfordringer for lønnsdannelsen i lys av lønnsutviklingen hos handelspartnerne og de penge- og finanspolitiske retningslinjene
- Hva slags utviklingsbane for konkurranseutsatt sektor som er forenlig med bruk av oljeinntekter
- Virkning for konkurranseutsatt sektor av hvordan oljeinntekter brukes
- Behovet for tiltak som kan styrke konkurranseutsatt sektor og omstillingsevnen i norsk økonomi

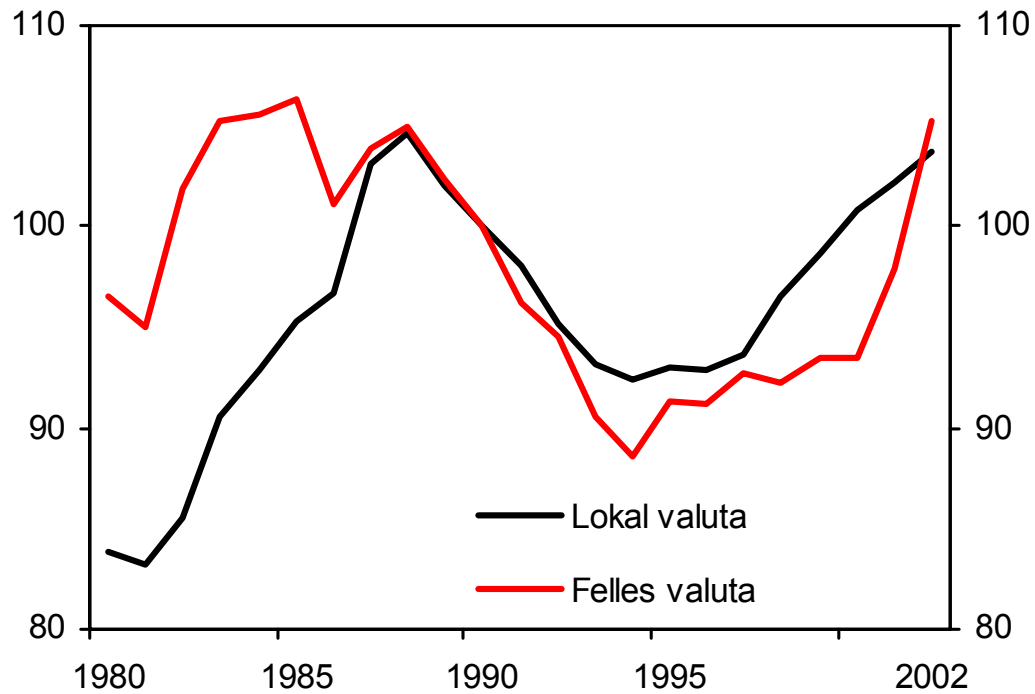
Sysselsatte personer i industrien

Indeks 1970=100

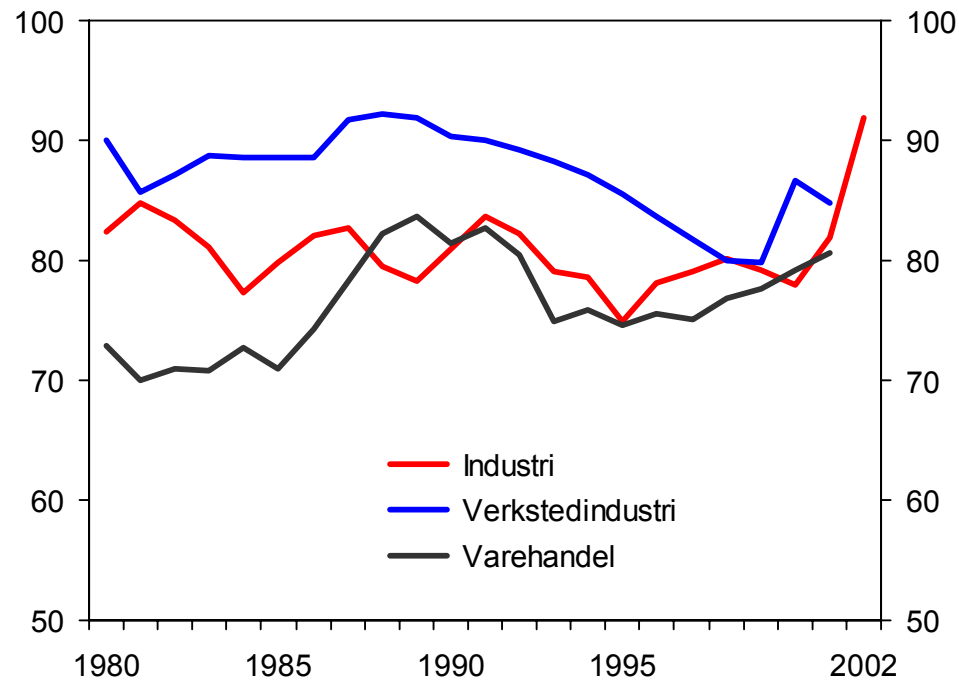
Relative timelønnskostnader i industrien

Indeks 1990=100

Lønnskostnadsandeler for noen sektorer

Prosent

Eksterne inntrykk:

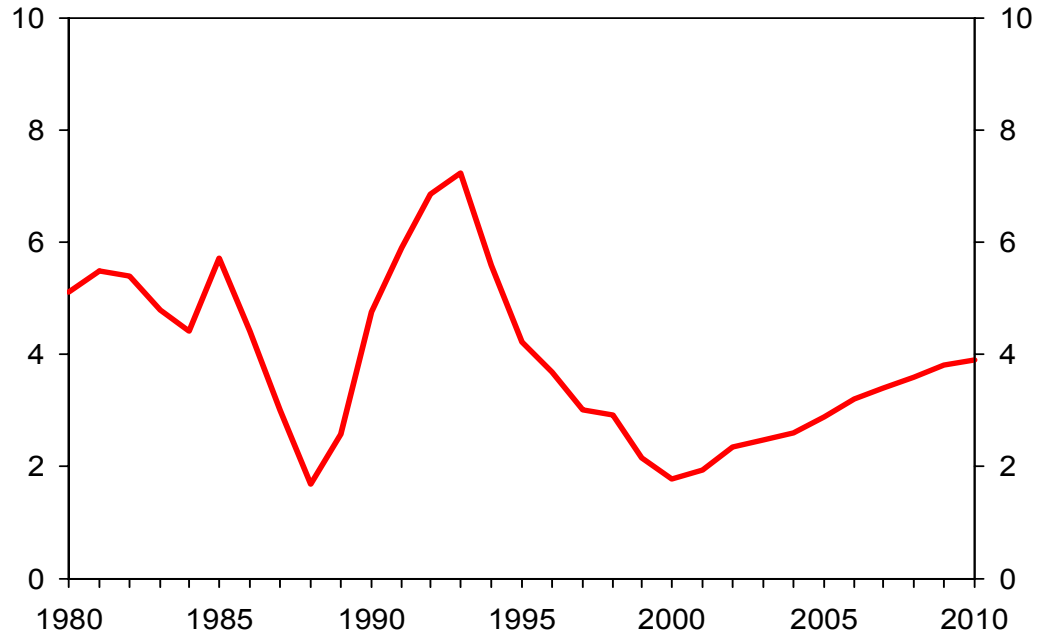
- Sterk krone rammer eksportbedrifter hardt. Kontrakter, valutasikring og markedsrett kan utsette tapet noe
- Kronestyrkingen har bidratt til økt utskifting av norske underleverandører med utenlandske
- Få nyinvesteringer utenom olje. Mer sannsynlig med ekspansjon ute enn hjemme
- Naturlig konsekvens av globalisering og internasjonal arbeidsdeling at arbeidsintensive prosesser som er for dyre i Norge i framtiden vil bli utført i andre land
- Kostnadsutviklingen må ned på linje med våre handelspartnere

Hovedkonklusjoner

- Lønnsveksten må komme mer på linje med våre handelspartnere og være i samsvar med inflasjonsmålet
- Lavere lønnsvekst vil gi rom for lavere rente og svakere kronekurs, slik at konkurransesevnen bedres
- Bruk av oljeinntekter gir begrenset reduksjon i industrisysselsettingen
- Pengepolitikken må ta hensyn til realøkonomiske effekter av store og vedvarende utslag i kronekursen
- Budsjettpolitikken bør følge opp handlingsregelen
- anbefaler ikke tiltak som støtter enkeltbransjer og enkeltvirksomheter

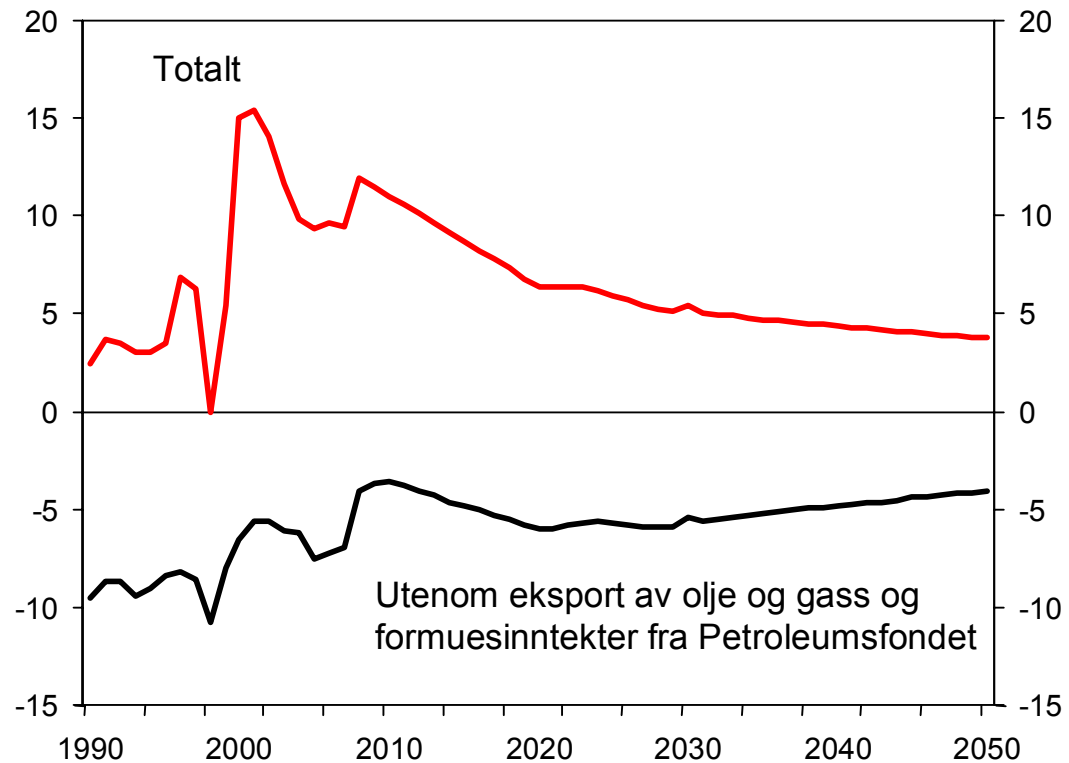
Strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd

Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

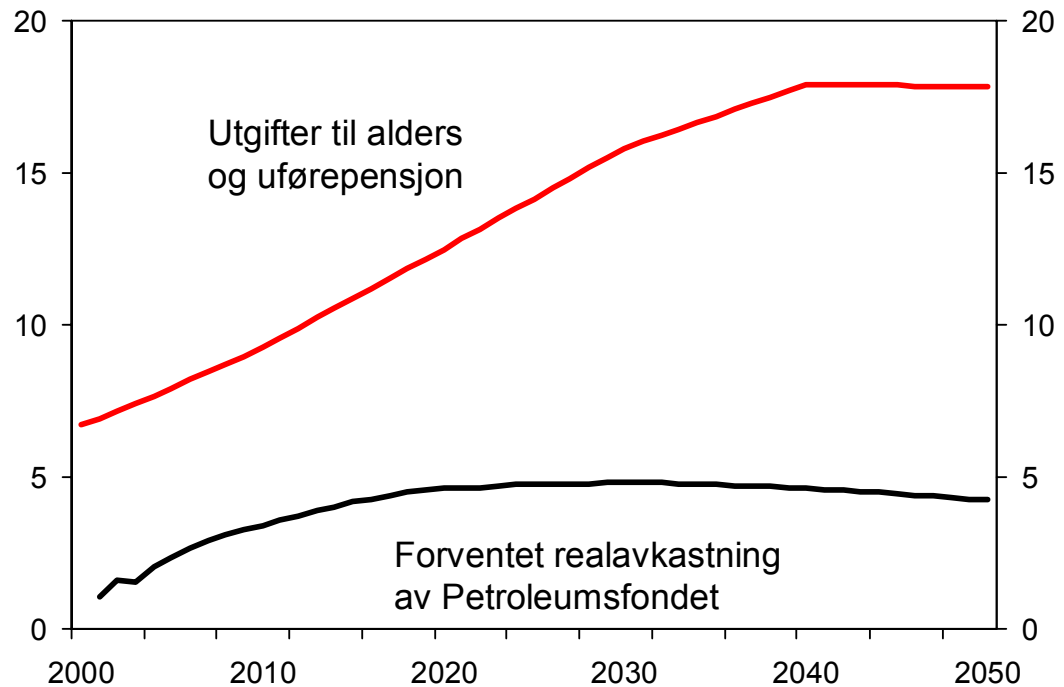
Driftsbalansen overfor utlandet

Prosent av BNP

Realavkastning av Petroleumsfondet og utgifter til alders- og uførepensjon

Prosent av BNP

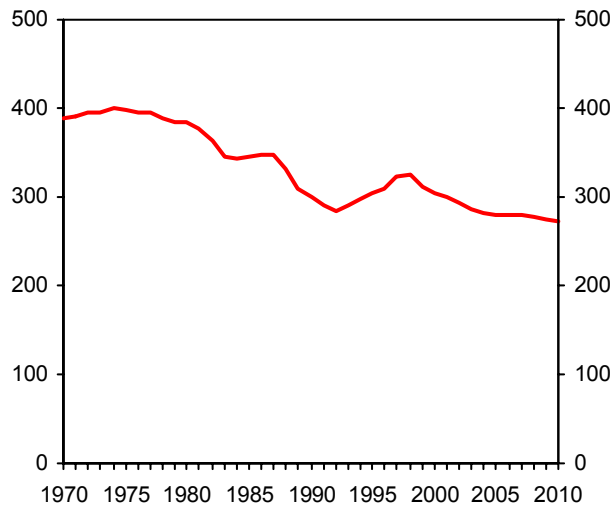

Basisforløpet

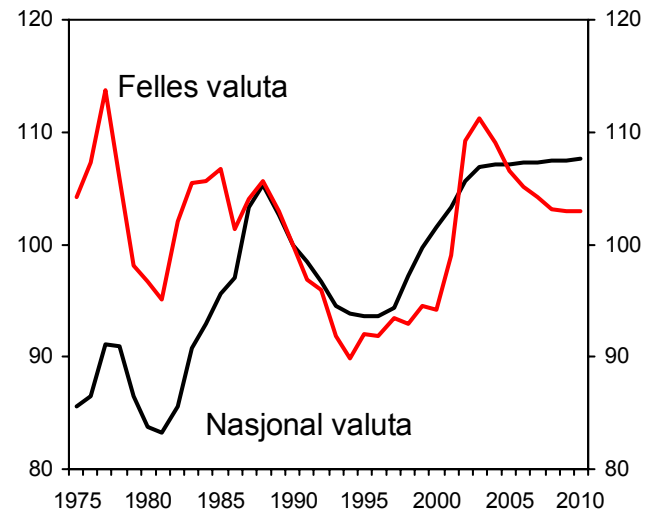
- Utviklingsbane for konkurranseutsatt sektor og norsk økonomi som er forenlig med innfasing av oljeinntekter – er ikke en prognose
- Industrisyssetting faller med om lag 26 000 fra 2001 til 2010 – hovedpart av dette er trend, og mindre del skyldes bruk av oljeinntekter
- Kostnadmessig konkurransevne faller med 4 pst. i perioden 2001-2010
- Kostnadmessig konkurransevne må forbedres med 6,5 pst i forhold til dagens nivå på kronkursen (svarer til kronekurs 8,30 mot euro)
- Lavere lønnsvekst gir rom for lavere rente og svakere krone

Sysselsetting og timelønnskostnader i industrien

A. Sysselsatte i industrien

B. Relative timelønnskostnader i industrien. Indekser 1990 = 100

Virkningsberegninger

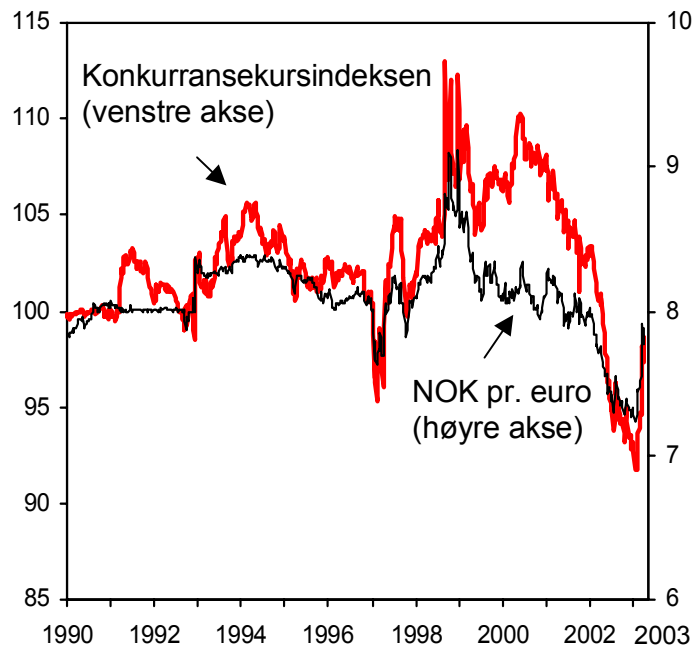
- Industrisysselettingen reduseres med mellom 5 000 og 10 000 personer mindre hvis innfasingen i sin helhet brukes til å redusere skattene enn hvis den i sin helhet brukes til å øke offentlig konsum
- Den isolerte effekten av å innføre handlingsregelen kan anslås til en reduksjon i industrisysselettingen på mellom 700 og 13 000 personer
- En 4,4 pst. sterkere realvalutakurs i perioden fram til 2010 gir en ytterligere reduksjon i industrisysselettingen på 5 500 personer

Virkningsberegninger (forts.)

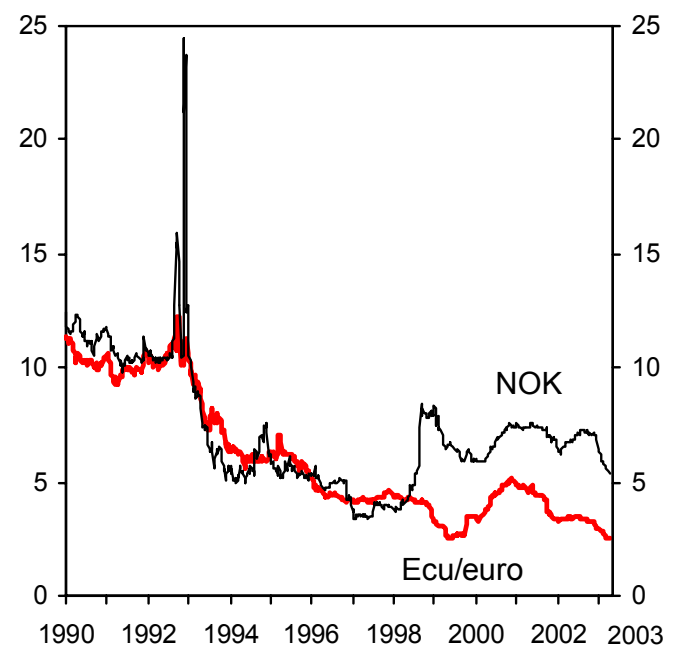
- Redusert omstillingsevne innen industrien i møte med fallet i investeringene i Nordsjøen kan gi en reduksjon i industrisysselsettingen på ytterligere 10 000 personer
- Økt arbeidstilbud (tilsvarende en økning i gjennomsnittlig avgangsalder på ett år) bidrar til at industrisysselsettingen faller med vel 9 000 personer færre
- Økt produktivitet innen offentlig tjenesteyting gir rom for høyere sysselsetting i industrien og øvrig næringsvirksomhet. Mesteparten av økningen kommer imidlertid i øvrig næringsvirksomhet

Rente- og kronekursutviklingen

Utviklingen i kronekursen

Renteutvikling

Sterk krone skyldes

- Høye renter i Norge og lave renter ute
 - Høy lønnsvekst viktig faktor
- Svakt aksjemarked internasjonalt som gjør høyrentevalutaer mer attraktive
- Fokus på realappresiering ved innfasing av oljeinntekter
- Kursregime og oppfatning om at valutakursen er lite vektlagt i pengepolitikken
- Høy oljepris
- Petroleumsfondet må plasseres i utlandet også i fremtiden, for å unngå sterkere kronekurs

Samspill mellom politikk- områdene

- Kraftig kronestyrking i stor grad følge av pengepolitikk med sikte på lav inflasjon
- Kronekursen er stor belastning for konkurranseutsatt sektor
- Hensyn til konkurranseutsatt sektor innebærer at det er begrenset rom for pengepolitisk innstramning innenfor balansert politikk hvor hensyn til konkurranseutsatt sektor står sentralt
- Finanspolitikk og inntektspolitikk også viktig

Retningslinjene for den økonomiske politikken og lønnsdannelsen

- Renten kan brukes i konjunkturstyringen – kan gi mer stabil utvikling i samlet produksjon
- Økte valutakursfluktuasjoner på kort sikt – konkurranseutsatt sektor bærer større byrde
- Endret reaksjonsmønster dersom lønnsveksten er for høy – sterkere innstramning i pengepolitikken, og mindre i finanspolitikken
- Vanskelig overgangsfase ved nytt regime

Samspeillet mellom lønnsdannelse og pengepolitikk

- Hvis lønnsveksten blir for høy, vil Norges Bank normalt heve renten for å sikre at inflasjonsmålet oppfylles
- Høyere rente vil gi økt ledighet og lavere lønnsvekst
- Spørsmålet blir ikke om lønnsveksten skal ned, men hvilket ledighetsnivå som kreves => utfordringen for lønnsdannelsen er at dette ledighetsnivået blir lavest mulig
- Samtidig må pengepolitikken ta hensyn til at store utslag i valutakursen gir store realøkonomiske kostnader, og at lønnsveksten varierer fra år til år

Koordinert lønnsfastsettelse gjennom frontfagsmodellen:

- Konkurransesatt sektor bør fortsatt forhandle først, og fungere som et frontfag som setter en ramme for de øvrige oppgjør – konkurransesatt sektor tar største belastning ved høy lønnsvekst
- Større samtidighet – avslutte lokale forhandlinger i frontfaget tidligere. Samtidighet for lederlønninger ville styrke koordinering
 - tidligere lokale forhandlinger gir mer kunnskap om lønnsveksten i frontfaget når andre grupper skal forhandle
 - tidsetterslep i forhandlinger kan gi endret økonomisk situasjon
- TBU og Kontaktutvalget er viktige for å skape felles virkelighetsforståelse og dialog
- Frontfaget skal kun etablere samlet ramme, ikke profil. Det ville styrke koordineringen dersom Riksmeglingsmannens meklingsforslag i mindre grad overfører lønnsprofilen fra de avtaler som er inngått

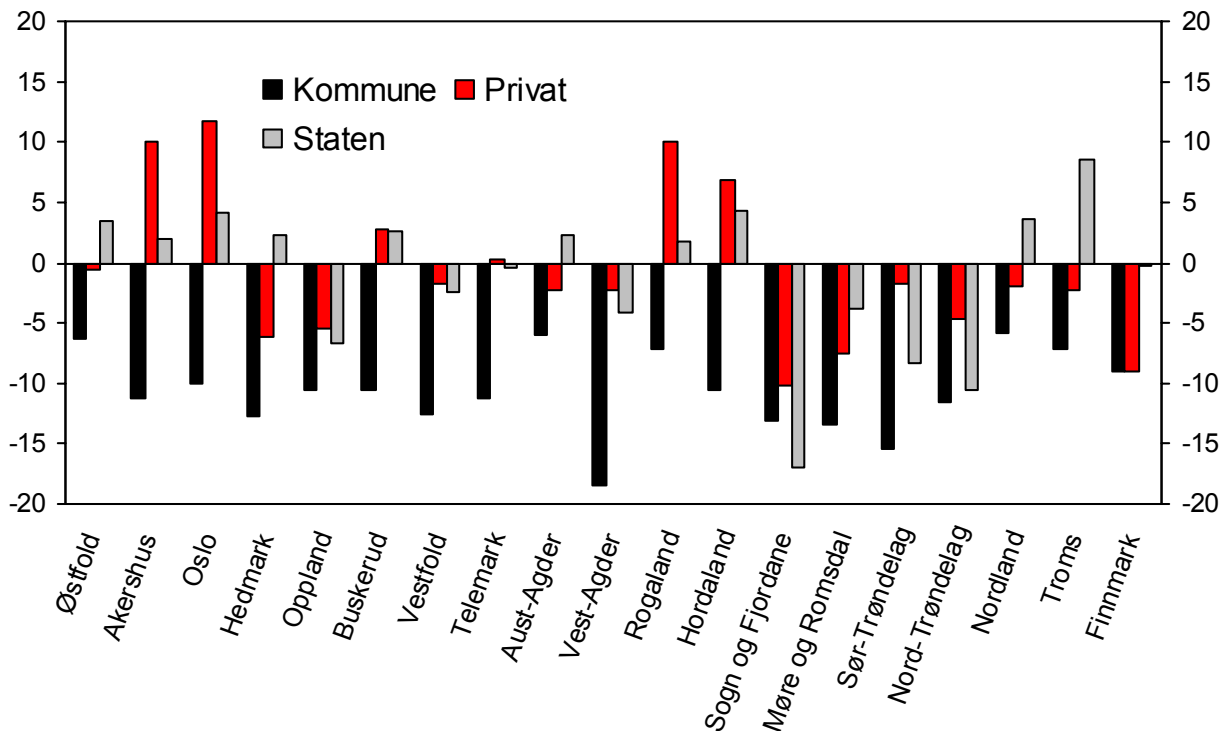
Tiltak for å styrke frontfagsmodellen:

- Lengre tariffperioder kan gi større forutsigbarhet for pengepolitikken (renten settes ut fra forventet inflasjon slik at forventet lønnsvekst er viktig)
- Incentiver til lønnsmoderasjon kan svekkes dersom en forventer ”myke” budsjettsskranke og liten konkurranse i produktmarkedet
- Grupper med markedsrett og ledere kan gjøre koordinering vanskeligere hvis de har vedvarende sterkere lønnsvekst enn andre
- Økt geografisk fleksibilitet i lønnsdannelsen i offentlig sektor

Lønnsforskjeller etter fylke, sektor og utdanning

Prosentvis avvik fra landsgjennomsnittet

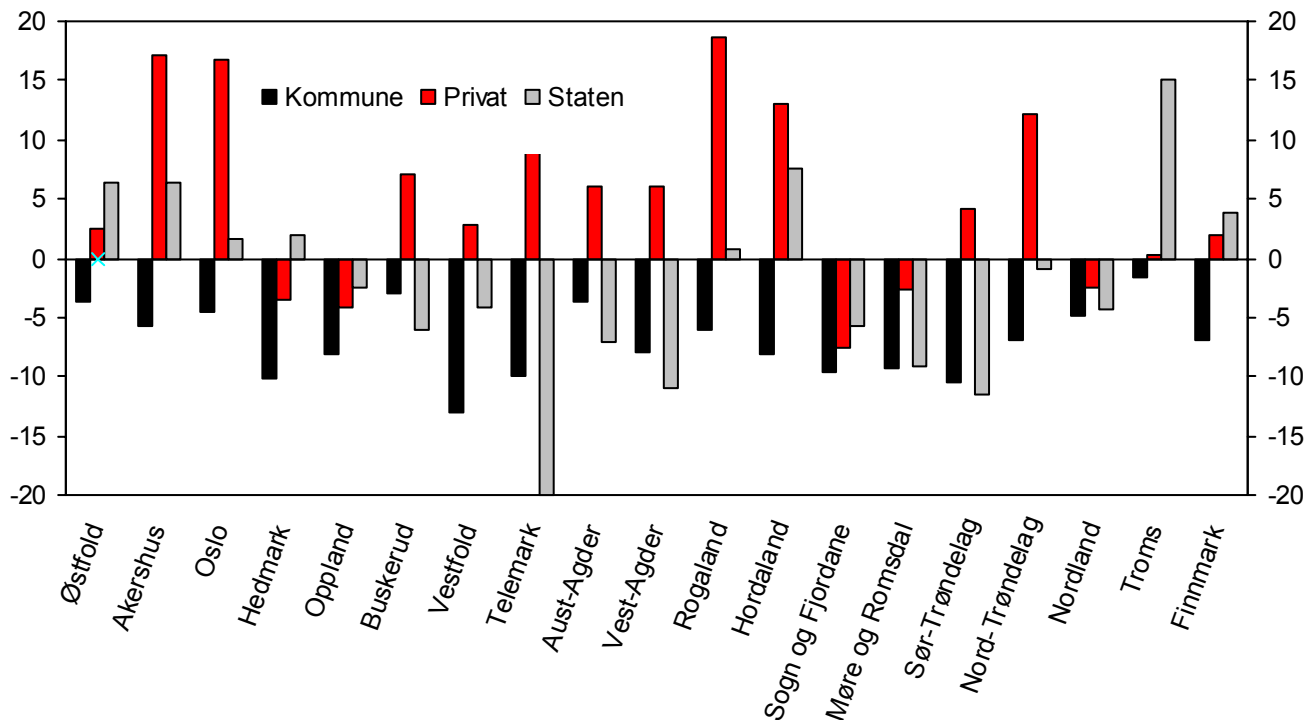
Ansatte med 3 års utdanning etter grunnskole

Lønnsforskjeller etter fylke, sektor og utdanning

Prosentvis avvik fra landsgjennomsnittet

Ansatte med 8 års utdanning etter grunnskole (hovedfag)

Behovet for tiltak for å styrke konkurransesatt sektor og omstillingsevnen

- Omstillingstakten er høy – og bidraget fra oljeinntekter begrenset
- Økt omstillingsdyktighet muliggjør god vekst og lavere ledighet
- Utvalget går ikke inn for en næringspolitikk basert på støtte til enkeltbedrifter og enkeltbransjer. De næringspolitiske virkemidlene som benyttes bør være av generell karakter
- Følgende forhold er sentrale for å styrke omstillingsevnen og konkurransesatt sektor:
 - Kostnadsnivået i Norge må reduseres i forhold til kostnadsnivået hos handelspartnerne. Det viktigste bidraget er en velfungerende lønnsdannelse som bringer lønnsveksten mer på linje med handelspartnerne. Da vil også renten reduseres og kronen svekkes
 - En budsjettpolitikk som følger opp handlingsregelen
 - Videreføring og styrking av politikken med sikte på å gjøre norsk økonomi mer effektiv

Tiltak for å øke effektiviteten og omstillingsevnen

- Velfungerende arbeidsmarked
- Arbeidslinjen må videreføres
- Utdanningssystemet må satse på kvalitet og livslang læring
- Forskning medfører nyskaping og innovasjon
- Markedssvikt i kapitalmarkedet ved nyetablering (oppstartsfasen)
- Samfunnsøkonomisk lønnsomme infrastrukturprosjekter
- Videreutvikling av Norge som olje- og gassnasjon
- Effektivitet i skatte- og avgiftssystemet
- Tiltak for økt produktivitet
- Skjerming av næringer må reduseres